

STUDIA GDAŃSKIE

TOM XLV

PIOTR KUBIAK

Uniwersytet Mikołaja Kopernika

w Toruniu

ORCID: 0000-0002-0344-6601

Młodzież Polska ostatniej dekady w misji duszpasterskiej Kościoła.

DOI: <https://doi.org/10.26142/stgd-2019-024>

Streszczenie: Duszpasterstwo młodzieży należy do istotnych zadań współczesnego Kościoła. Młody człowiek, żyjący w obecnym wieku w sposób szczególny narażony jest na negatywny wpływ środowiska. W obliczu nie zawsze moralnych propozycji, które oferuje młodzieży dzisiejszy świat, Kościół nie może pozostawać obojętny. Jest on zobowiązany do tego, aby w swojej posłudze pastoralnej przeciwdziałać wszelkim negatywnym zjawiskom. Z tego względu proponuje liczne alternatywy, które angażując młodzież przyczyniają się do jej wzrostu duchowego i moralnego. Wobec wielu oczekiwań i pytań ze strony młodzieży, Kościół musi nieustannie podejmować zadanie odnowy działalności duszpasterskiej, która jest narzędziem prowadzenia dialogu z młodym człowiekiem.

Słowa kluczowe: duszpasterstwo, Kościół, młodzież, świat, wspólnota

Polish Youth of the Last Decade in the Pastoral Mission of the Church.

Summary: Pastoral service is one of the significant tasks of the contemporary Church. Young people living in the current century are extremely exposed to the adverse impact of the social environment. In the face of the immoral proposals which today's world offers to young people, the Church cannot remain indifferent. The Church is obliged to reject all negative phenomena as part of its pastoral service. In view of the many expectations of young people and the questions they pose, the Church must constantly take up the task of renewal of pastoral practice, which is a tool in conducting the dialogue with youth.

Keywords: Church, community, pastoral service, world, youth

Wprowadzenie

W dzisiejszym świecie, młodzież jawi się jako grupa społeczna, wymagająca szczególnej uwagi. Współczesny świat bardziej niż kiedykolwiek oddziałuje na młodego człowieka w sposób negatywny. W obliczu dokonujących się przemian społeczno-kulturowych, troska o młode pokolenie, ich wychowanie, formację chrześcijańską powinna być zadaniem priorytetowym dla rodzin, szkoły, Kościoła, instytucji państwowych.

Ludzie młodzi pragną wysłuchania, zainteresowania i towarzyszenia na drogach życia. Niestety wiele osób młodych twierdzi, że ich głos wiele nie znaczy tak w świecie społecznym jak i kościelnym¹. Wyraźnie stwierdza to ubiegłoroczny synod poświęcony ludziom młodym: „W różnych kontekstach mamy do czynienia z niedostatecznym dostrzeganiem ich wołania, w szczególności wołania najbiedniejszych i najbardziej wyzyskiwanych, a także brak dorosłych gotowych i zdolnych do słuchania”². Jest to konkretny znak, nad którym konieczna jest rzetelna refleksja oraz idące za nią działanie.

Wobec wielu zagrożeń ze strony świata, wspólnota eklezjalna musi ze szczególną troską zabiegać o młodego człowieka, o duszpasterstwo w tymże środowisku. Kościół jest wzywany do nieustannego pokonywania pokusy związanej z utratą radości, lękiem przed przygodą wiary. Młodzi ludzie mogą stać się nowym zaczynem w Kościele, który dzięki ich obecności może być zawsze tam, gdzie ludzie Go potrzebują³.

W niniejszym artykule zostanie podjęta próba ukazania specyfiki młodzieży w duszpasterstwie Kościoła i jej charakterystyka, zwracając szczególną uwagę na ukazanie realiów Polski.

1. Współczesna młodzież podmiotem duszpasterstwa

Podejmując badanie związane z posługą duszpasterską względem ludzi młodych, rzeczą konieczną jest zakwalifikowanie i wyjaśnienie terminu, którym omawiane zagadnienie jest określane. Problem duszpasterstwa młodzieży stanowi element teologii pastoralnej szczegółowej, która z kolei jest działem teologii pastoralnej, czyli dyscypliny w znaczeniu węższym zajmującej się działaniem wspólnoty

¹ XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów *Młodzi, Wiara i rozeznawanie powołania, Dokument końcowy*, Watykan, 27.10.2018, nr 7 w: <https://episkopat.pl/dokument-koncowy-synodu-biskupow-mlodzi-uczestnikami-i-wspoltworcami-zgromadzenia/> [Odczyt z dnia: 19.05.2019].

² Tamże.

³ Por. Franciszek, Posynodalna Adhortacja Apostolska *Christus vivit*, Loreto, 25.03.2019, nr 37, [dalej: *Christus vivit*].

Kościola jako Ludu Bożego we współczesnym świecie⁴. Tak ujęty problem może stwarzać trudności, dlatego istotne jest wyjaśnienie. Ze względu na fakt, iż teologia praktyczna swoim zakresem obejmuje wiele aspektów aktywności Kościoła, nie jest możliwe, aby całość problematyki zawrzeć w jednym określeniu, dlatego dokonano podziału na teologię pastoralną fundamentalną i szczegółową. W przypadku nauki, jaką jest teologia pastoralna fundamentalna stanowi ona podłoże, na którym rozwija się nauka szczegółowa tejże dyscypliny⁵. Teologia pastoralna szczegółowa rozróżnia duszpasterstwo zwyczajne i nadzwyczajne⁶.

Duszpasterstwo zwyczajne rozumie się jako duszpasterską działalność w ogólności, która jest skierowana do wszystkich wiernych jako ogółu. Dzięki formom, które duszpasterstwo zwyczajne posiada, wspólnota Kościoła jak i wspólnoty religijne, pośrednio osiągają założone cele⁷. Podstawową formą duszpasterstwa zwyczajnego jest posługa w zakresie nauczania, sprawowania sakramentów i prowadzenia w wierze⁸. Obserwując omawiane zjawisko dostrzec można uniwersalizm zwyczajnej posługi Kościoła względem wielorakich potrzeb wspólnoty wierzących. W inny sposób zostaje ukazana funkcja posługi duszpasterskiej o charakterze nadzwyczajnym. Ma ona na celu dotarcie do specyficznych grup wiernych, należących do wielorakich środowisk, które ze względu na różne potrzeby religijne, jak i warunki życia, nie mogą być objęte zwyczajną posługą duszpasterską⁹. Znakiem charakterystycznym duszpasterstwa nadzwyczajnego powinno być dostosowanie do poziomu odbiorców, ich wieku, powołania, stanu duchowego¹⁰.

Obserwując ukazaną strukturę duszpasterstwa, z logicznego toku myślenia wynika, iż duszpasterstwo młodzieży, jako że stanowi odrębną i specyficzną grupę ludzi, wchodzi w skład nadzwyczajnej posługi duszpasterskiej Kościoła¹¹. Mówiąc o współczesnej młodzieży, która jest podmiotem duszpasterskiej działalności Kościoła należy określić, czym jest to duszpasterstwo w ścisłym tego słowa znaczeniu:

⁴ Por. R. Kamiński, *Wprowadzenie do teologii pastoralnej*, w: *Teologia pastoralna*, red. R. Kamiński, t. 1, *Teologia pastoralna fundamentalna*, Lublin 2000, s. 15.

⁵ Por. A. Przybecki, *Przedmiot teologii pastoralnej*, w: *Status naukowy teologii pastoralnej. Materiały z sympozjum pastoralistów polskich*, Nysa 8–9 października 2001, red. J. Mikołajec, Opole 2003, s. 27.

⁶ Por. A. Długosz, *Młodzieży duszpasterstwo*, w: *Leksykon teologii pastoralnej* red. R. Kamiński - W. Przygoda - M. Fiałkowski, Lublin, 2006, s. 511.

⁷ Por. G. Siwek, *Duszpasterstwo zwyczajne. Posługa nauczania*, w: *Teologia pastoralna szczegółowa*, red. R. Kamiński t. 2, Lublin, 2002, s. 131.

⁸ Tamże, s. 131.

⁹ Por. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele, *Christus Dominus*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 18.

¹⁰ Por. R. Kamiński, *Duszpasterstwo nadzwyczajne*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, s. 209.

¹¹ Należy zaznaczyć, że posługa duszpasterska względem młodzieży nie jest tylko *sensu stricto*, zadaniem duszpasterstwa nadzwyczajnego, ponieważ w podstawowych aspektach posługi wchodzi na teren działań duszpasterstwa zwyczajnego.

Duszpasterstwo młodzieży, posługa Kościoła wobec młodzieży szkolnej, pozaszkolnej, akademickiej, pracującej i pielgrzymkowej, która realizowana jest przez formy duszpasterstwa zwyczajnego: przepowiadanie słowa Bożego, katechezę szkolną i parafialną, duszpasterstwo liturgiczne, przygotowanie do sakramentu bierzmowania i małżeństwa oraz niedzielną Eucharystię, posługę pasterską, a także formy duszpasterstwa nadzwyczajnego: specjalnego i specjalistycznego¹².

Posługa ukierunkowana na młodych ludzi we wspólnocie Kościoła, realizowana jest przez działalność małych wspólnot, które gromadzą młodzież zrzeszającą się w katolickich organizacjach, ruchach o charakterze apostołskim i grupach parafialnych. Natomiast młodzież, która z różnych powodów jest nieprzystosowana do normalnego życia w społeczeństwie zajmuje się duszpasterstwo specjalistyczne¹³.

W duszpasterskiej posłudze Kościoła istotne miejsce zajmuje praca z młodzieżą. Ocena ta wynika z wielu doświadczeń, które są udziałem duszpasterzy i wiernych świeckich, którzy wspomagają swoją pracą podejmowane inicjatywy pastoralne. Podczas Światowych Dni Młodzieży w Krakowie w 2016 roku, papież Franciszek przypomniał ludziom młodym dwie istotne prawdy. Istnieją dwa światy, w których człowiek partycypuje, świat doczesności i świat duchowości. Bardzo często doczesność przysłania człowiekowi to co wieczne¹⁴. Franciszek stwierdził, że zadaniem Kościoła jest, aby świat duchowy, zasłonięty doczesnością, umiejętnie odsłaniać, czego skutkiem „jest doprowadzenie młodego człowieka do spotkania z Jezusem”¹⁵.

Działalność duszpasterska względem ludzi młodych podejmowana jest od czasów Jezusa¹⁶. Sam Chrystus jest dla wspólnoty Kościoła przykładem troski o zbawienie młodego człowieka. Świadczy o tym choćby rozmowa z młodzieńcem zapisana na kartach Ewangelii. Jezus jest dla zatroskanych o losy młodego człowieka ciągłym i fundamentalnym źródłem inspiracji, świadczą o tym również inne fragmenty zawarte na kartach Nowego Testamentu¹⁷. „Jezus, który jest wiecznie młody, chce nam dać serce zawsze młode”¹⁸.

Kościół jest świadom, że młodzi ludzie są jego przyszłością, że to oni będą kształtować postawy religijne, moralne, społeczne we wspólnocie eklezjalnej

¹² Por. A. Długosz, *Młodzieży duszpasterstwo*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, s. 511.

¹³ Por. tamże.

¹⁴ Por. K. Pawlina, *Wyzwania pastoralne po Światowych Dniach Młodzieży*, „Warszawski Studia Teologiczne” XXIX/4 (2016), s. 112-123.

¹⁵ Tamże, s. 112.

¹⁶ Por. R. Bieleń, *Kościół katolicki we współczesnej Polsce w służbie młodzieży. Podstawowe kierunki i zadania, formy i metody duszpasterstwa młodzieży*, „Seminare” 20 (2004), s. 313.

¹⁷ Por. Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1985r.*, Watykan 31.03.1985, w: <https://ekai.pl/dokumenty/list-do-kaplanow-na-wielki-czwartek-1985/> [Odczyt z dnia: 20.05.2019].

¹⁸ *Christus vivit*, nr 13.

i w społeczeństwie, w którym będą wzrastać¹⁹. Wyrazem takiej oceny są słowa papieża Jana Pawła II: „W was jest nadzieja, ponieważ wy należycie do przyszłości, a zarazem przyszłość do Was należy”²⁰. Kościół w młodzieży widzi drogę ku przyszłości, młodzi są zwierciadłem, w którym wspólnota wiernych dostrzega obraz radosnej młodości, którą Chrystusowy Duch nieustannie go wzbogaca²¹. Sytuacja ta sprawia, że w sposób szczególny ta grupa jest wielkim wyzwaniem dla Kościoła we współczesnym świecie, w którym młodzież narażona jest na różnego typu zagrożenia. Młody człowiek obdarzony jest przez Boga szczególnym powołaniem, za które jest odpowiedzialny. Do podjęcia zadań związanych z powołaniem, potrzebna jest odpowiednia formacja duchowa, intelektualna, niezbędny jest właściwie ukształtowany charakter, pomoc ze strony odpowiednich osób²², tak, aby młody człowiek był zdolny wziąć odpowiedzialność za swoje przyszłe życie. Zamierzając ukazać specyfikę współczesnej młodzieży, która stanowi podmiot duszpasterstwa, należy zwrócić uwagę na uwarunkowania wynikające z faktu jej rozwoju nie pomijając przy tym wpływu aktualnego środowiska dojrzewania.

2. Okres dorastania fundamentem przyszłości

Okres dorastania jest istotnym czasem w rozwoju młodego człowieka szczególnie w zakresie kształtowania osobowości. Jest to czas, kiedy człowiek dokonuje odkrywania siebie samego oraz własnego wnętrza²³. Wszelkie wybory, które są dokonywane w wieku młodzieńczym stają się fundamentem przyszłego życia, znajdują oddźwięk zarówno w życiu tak społeczeństwa jak i wspólnoty Kościoła, w których młodzi będą w pełni samodzielnie funkcjonować. Młodość charakteryzuje się brakiem wystarczającej wiedzy i doświadczenia w życiu, nie wyłączając trudności rodzinnych, z którymi młody człowiek się spotyka w nieustannie rozwijającym się społeczeństwie²⁴. Człowiek, który dorasta rozwija w sobie szereg sprawności, dlatego czas ten jest niezmiernie ważny w procesie dojrzewania. To w tej fazie dokonuje się rozwój biotyczny, umysłowy i uczuciowy. W tym czasie dokonuje się również rozwój motywacji, społeczny, moralny, religijny, tożsamości, psychoseksualny,

¹⁹ Por. M. Kalinowski, *Duszpasterstwo młodzieży*, w: *Duszpasterstwo specjalne*, red. R. Kamiński, Lublin 1998, s. 21.

²⁰ Por. Jan Paweł II, List apostolski, *Parati semper*, do młodych całego świata z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży, Watykan 31.03.1985, nr 1.

²¹ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, Watykan, 30.12.1988, wyd. TUM, Wrocław 2017 nr 46.

²² Por. M. Kalinowski, dz. cyt., s. 21.

²³ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach, *Catechesi tradendae*, Watykan, 16.10.1979, wyd. Referat katechetyczny, Kielce 1990, nr 38.

²⁴ Por. R. Bieleń, dz. cyt., s. 313.

estetyczny, religijny²⁵. Wszystkie wymienione elementy tworzą całość, która stanowi o właściwym funkcjonowaniu w społeczeństwie, dlatego prawidłowy rozwój psychofizyczny jest tak bardzo istotny i nie może być pomijany²⁶. Mentalność młodych ludzi nie bierze się znikąd, lecz uwarunkowana jest okolicznościami, które wpływają na całe społeczeństwo²⁷. Człowiek na etapie rozwoju konfrontuje się ze światem, który oddziałuje na niego pozytywnie lub negatywnie. Młodzi ludzie w sposób szczególny podlegają wpływowi otaczającego środowiska, zwłaszcza w dobie wszechobecnych mediów, z których czerpią większą część posiadanych informacji. Natomiast ze względu na brak dojrzałości nie posiadają jeszcze wystarczającego rozeznania, co jest prawdą, a co fałszem. Sytuacja ta powoduje trudności w wyborze właściwych treści, w odróżnianiu wiadomości konstruktywnych od różnych przejawów manipulacji. Informacje płynące z mediów stają się nieprecyzyjnymi narzędziami służącymi do oceny rzeczywistości. Jednakże warto zaznaczyć, że media również kształtują świadomość młodego człowieka, dlatego tak ważnym jest odpowiednie wychowanie do umiejętnego z nich korzystania²⁸. Istotne pytanie, które rodzi się w dzisiejszym świecie dotyczy kondycji współczesnej młodzieży, jacy są ci, do których zostaje posłany Kościół. Człowiek spotyka się z różnymi opiniami. Nie brak głosów, zarówno pozytywnych jak i negatywnych, które ukazują młodych ludzi nie zawsze w pozytywnym świetle. Jest to zapewne, jak już zostało wspomniane wcześniej, konsekwencją wpływu, jaki współczesny świat wywiera na młodego człowieka.

3. Charakterystyka współczesnej młodzieży

Należy stwierdzić, że współczesna młodzież nie jest nastawiona na dokonywanie znaczących zmian w społeczeństwie. Ich celem jest dostosowanie się do otaczającej rzeczywistości. Obecny w świecie konsumpcjonizm kształtuje współczesnego

²⁵ Por. Cz. Walesa, i.in., *Młodzież*. w: *Encyklopedia katolicka*, t. 12., red. S. Wilk i in., Lublin 2008, kol. 1394-1395, 1397-1398, 1402, 1405, 1414, 1417, 1420, 1424.

²⁶ Wszelkie braki rozwojowe mogą w sposób negatywny wpłynąć na życie młodego człowieka w teraźniejszości jak i w przyszłości, kiedy osiągnie dorosłość. Ciągły postęp dokonujący się w świecie rządzi się własnymi prawami, dlatego wymagania, które stawia często stają się przeszkodą dla osób obarczonych brakami rozwojowymi. Więcej na temat etapów rozwoju młodzieży (zob. tamże kol. 1394-1428).

²⁷ Por. W. Pjerozek, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii a duszpasterstwo młodzieży*, „Seminare” 20 (2004), s. 182.

²⁸ Por. J. Kędzior, *Młodzież jako specyficzna kategoria społeczna*, w: *Współczesna młodzież pomiędzy eros a thanatos*. red. J. Kurzępa - A. Lisowska - A. Pierzchalska, Wrocław 2008, s. 14.

człowieka²⁹. Idea ta przejawia się w tym, aby najpierw mieć, a dopiero później być³⁰. Porównując współczesną młodzież z ich rówieśnikami, którym przyszło wzrastać w czasach PRL-u należy stwierdzić, że aktualnie młodzi szczególną uwagę skupiają na zdobyciu wykształcenia, które zapewni im satysfakcjonującą pracę przynoszącą zadawalające korzyści materialne. Jednakże cenionym elementem życia są relacje przyjacielskie, szacunek ze strony społeczeństwa oraz wypracowany autorytet. Zauważalną cechą młodzieży jest wspólnotowość i otwartość na społeczeństwo. Równocześnie młodzi ludzie cenią sprawy związane z życiem prywatnym i rodzinnym³¹.

W ocenach młodzi ludzie mówią o sobie, że są oszczędni, skromni, zwyczajni. Mniej akcentują wytrwałe dążenie do celów, bycie samowystarczalnym³². Młodzi, którzy pochodzą z wyższych sfer społecznych podkreślają swoje zdolności, walory umysłowe, nie przypisują się do określonych wspólnot mających własną ideologię. Natomiast młodzież pochodząca z niższych sfer często dokonuje oceny rzeczywistości za pomocą emocji. Przypisują sobie cechy patriotyzmu, religijności, prostoty³³. Młodzież nosi w sobie wielki potencjał dobra. Zauważa się, że młodzi są propagatorami sprawiedliwości, wprowadzania pokoju, wnoszą sprzeciw względem stosowaniu przemocy, cenią takie postawy jak miłość, przyjaźń, braterstwo, solidarność względem potrzebujących³⁴. Wiele osób młodych poświęca się делам charytatywnym, posłudze względem człowieka potrzebującego. Istnieje wiele inicjatyw społecznych i kościelnych, w których nie brak pełnego zaangażowania młodzieży. Jednak w świecie mają miejsce sytuacje, wywołujące w sercach młodzieży wiele niepokoju i lęku, nie brak licznych propozycji, które często są sprzeczne z nauką Kościoła³⁵.

Niestety, kontrastem dla wielu pozytywnych działań jest duża liczba zjawisk o zabarwieniu pejoratywnym. Wśród młodych ludzi zauważa się spadek zainteresowania sprawami związanymi z wiarą, niektóre prawdy są przyjmowane w sposób wybiórczy. Młodym ludziom brak autorytetów, dzięki którym mogliby czerpać inspiracje oraz wzorce³⁶. Młodzi XXI wieku to ludzie wychowujący się w świecie wirtualnym. Współczesny świat to rzeczywistość cyfrowa. Większość ludzi żyje w nim nieustannie³⁷. Ks. prof. Krzysztof Pawlina, rektor Papieskiego

²⁹ Por. K. Szafraniec, *Młodzi 2011*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, red. M. Boni, Warszawa 2011, s. 39.

³⁰ Por. W. Pirożek, dz. cyt., s. 182.

³¹ Por. K. Szafraniec, dz. cyt., s. 61.

³² Tamże, s. 43.

³³ Tamże, s. 44.

³⁴ Por. M. Kalinowski, dz. cyt., s. 24.

³⁵ Tamże, s. 24.

³⁶ Por. K. Pawlina, *Młodzież końca XX wieku*, „Ateneum Kapłańskie” 2 (1998), s. 64.

³⁷ Por. *XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów Młodzi, Wiara i rozeznanie powołania*.

Wydziału Teologicznego w Warszawie, bazując na badaniach socjologicznych mówił, że „milenialsów (osoby urodzone na przełomie XX i XXI wieku) wyróżnia niebywała twórczość, pewność siebie, czy elastyczność, że nie mają żadnych kompleksów, że sieć jest ich domem, Facebook stał się centrum ich życia towarzyskiego, a Instagram stał miejscem kreowania własnego wizerunku. - Oni dorastali pod wpływem wszystkiego co jest „i” albo „e”: iPhone, iPad, iPod, e-maile, e-booki, e-faktury”³⁸. Często rzeczywistość tzw. *sieci* w porównaniu z światem realnym wydaje się bezpieczniejsza i lepiej znana. To w niej można nawiązywać w prosty sposób nowe znajomości, kształcić się, być bardziej kreatywnym³⁹. Dzięki obecności w świecie cyfrowym, młody człowiek może również uczestniczyć w życiu o charakterze tak społeczno-politycznym jak również wyrażać aktywną postawę obywatelską⁴⁰. „Świat cyfrowy może ułatwiać obieg niezależnych informacji, pozwalający na skuteczną ochronę osób najbardziej podatnych na zagrożenia, poprzez ujawnianie przypadków łamania ich praw”⁴¹.

Zjawiska te oddziałują pozytywnie, jednakże mają także oddźwięk negatywny. Czasem młody człowiek w sposób nadmierny korzysta z Internetu, co prowadzi do powstawania trudności w konfrontacji z rzeczywistością.

Media cyfrowe stanowią niebezpieczeństwo za względu na możliwość uzależnienia, izolowania się i postępującej utraty kontaktu z rzeczywistością, co powoduje znaczne utrudnienie w nawiązywaniu prawdziwych relacji międzyludzkich. Mediów społecznościowe są również nośnikiem nowych form przemocy określanych jako cyberprzemoc⁴².

Należy przyznać, że w wielu przypadkach współczesna młodzież charakteryzuje się słabszą odpornością w sferze ducha, tak psychicznej jak i fizycznej⁴³. Przyczyną takiej sytuacji jest m.in. nadużywanie alkoholu, nikotyny, łatwo dostępne narkotyki, dopalacze, stosowanie przemocy. Takie zjawiska nie są udziałem młodzieży w ogólności, można powiedzieć, że tylko pewna część jest obciążona takimi

Dokument końcowy, Watykan, 27.10.2018, nr 21, w: <https://episkopat.pl/dokument-koncowy-synodu-biskupow-mlodzi-uczestnikami-i-wspoltworcami-zgromadzenia/> [Odczyt z dnia: 19.05.2019].

³⁸ Por. Radom (KAI), <https://www.niedziela.pl/artukul/39086/Ks-Pawlina-mentalnosc-mlodych>. [Odczyt z dnia: 15.05.2019].

³⁹ Por. Z. Melosik, *Kultura popularna jako czynnik socjalizacji*, w: *Pedagogika*, red. Z. Kwieciński - B. Śliwerski, t. 2, Warszawa 2003, s. 45.

⁴⁰ Por. *Christus vivit*, nr 87.

⁴¹ Tamże.

⁴² Por. *Christus vivit*, nr 88.

⁴³ Należy stwierdzić, że wspomniany spadek aktywności fizycznej, psychicznej i duchowej wśród młodzieży, jest również owocem postępu technicznego i osłabienia relacji w rodzinie. Wielu młodych osób zastąpiło czas aktywnego odpoczynku wspomnianym już światem wirtualnym. Młodzi ludzie czytają mniej książek i treści umożliwiających rozwój. Często rodzice ze względu na nadmiar pracy nie poświęcają swoim dzieciom czasu, przez co młody człowiek zamyka się w świecie przez siebie wykreowanym.

patologiami. Są one powodem niepokoju wśród ludzi dorosłych i budzą pytanie o źródło podobnego postępowania⁴⁴. Niewątpliwie wiele zgorzenia w procesie formacji młodych uczynili ludzie Kościoła, którzy nadużyli zaufania dzieci i młodzieży poprzez nadużycia seksualne⁴⁵. Dla wielu jest to zapewne sytuacja, która spowodowała osłabienie wiary, a nawet odejście od Boga i Kościoła. W obliczu tych skandali, Kościół musi kontynuować rozpoczęty już proces oczyszczania, aby otwarty na działanie Ducha Świętego mógł na nowo budować zaufanie wśród ludzi młodych⁴⁶.

Krótką charakterystyka obecnej młodzieży pozwala stwierdzić, że jest to grupa specyficzna, składająca się z osób, które spotykają się z różnymi problemami, dlatego błędem jest jakiegokolwiek uogólnianie. Dlatego ważne jest poznanie problemów, z jakie napotykają w swoim życiu⁴⁷.

W środowisku polskim, za Księdzem Profesorem Krzysztofem Pawliną, można stwierdzić że: „30 proc. milenialsów to tzw. „ziomki”, dla których ważny jest wygląd, zaś wolny czas spędzają w galeriach handlowych, kochają kupować, ale mimo to bardzo obawiają się przyszłości. 20% młodzieży określana jest jako „domisie”. To konserwatyści, którzy szukają ładu i stabilności. Uważają, że przysięga małżeńska powinna być nierozzerwalna. Cenią miłość i rodzinę. Trzecia grupa – według ks. Pawliny – to „lajfhakerzy”, czyli „młode wilczki”. - To single, które mają wysokie poczucie własnej wartości. Wierzą, że zrobią karierę. Sami siebie traktują jako markę – powiedział prelegent. Kolejna grupa współczesnej młodzieży określana jest jako regreci (16%). Mówią antysystemowo i antykorporacyjnie. Połowa z nich myśli, że będzie im się gorzej żyło niż ich rodzicom. Niemal 70% martwi się, co będzie jutro. Ostatnia grupa to „hipsterzy” (12%). - Mało ich, ale w mediach jest ich pełno. To tzw. warszawka – bananowe dzieci z bogatych domów. Ponieważ dostają od rodziców dwa razy więcej kasy niż reszta młodych, łatwo im mówić, że pieniądze się nie liczą, że ważna jest kreatywność i talent. Są obywatelami świata”⁴⁸. Przytoczone wyżej wyniki badań ukazują bogaty przekrój osobowościowy wśród ludzi młodych. Rzeczą oczywistą jest, aby nie brakło w Kościele duszpasterzy, którzy będą potrafili wyjść ku każdej z określonych grup ludzi młodych. Niewątpliwie wiąże się to z potrzebą nieustannej formacji i otwarcia na charyzmaty przez osoby odpowiedzialne za duszpasterstwo młodzieży.

⁴⁴ Por. J. Bagrowicz, *Współczesna młodzież*, „Ateneum Kapłańskie” 2 (1997) s. 3.

⁴⁵ Por. *Christus vivit*, nr 95.

⁴⁶ Tamże, nr 102.

⁴⁷ Por. J. Przybyłowski, *Duszpasterstwo młodzieży i nowa ewangelizacja*, „Studia Włocławskie” 1 (1998), s. 147.

⁴⁸ Katolicka Agencja Informacyjna (Radom), <https://www.niedziela.pl/arttykul/39086/Ks-Pawlina-mentalnoscmloдых>. [Odczyt z dnia: 15.05.2019].

4. Religijność młodzieży

Istotnym elementem badanego problemu jest relacja młodzieży do religii, wiary i związanych z nimi zagadnień. Pojęcie religijności zawiera w sobie całość podejmowanych aktów i praktyk, zarówno w sferze wewnętrznej jak i zewnętrznej⁴⁹, które we właściwy sposób stanowią o człowieku⁵⁰. W czasie dojrzewania młody człowiek zaczyna myśleć abstrakcyjnie. Fakt ten sprawia, że wizja dotycząca Boga ulega zmianie. Następstwem tej sytuacji jest wiele powstających pytań. Progres duchowy, który dokonuje się w tym czasie nacechowany jest wieloma sytuacjami, które wywołują niepokoje i konflikty we wnętrzu człowieka. Autorytety, które dotychczas oddziaływały na młodego człowieka podlegają dezaktualizacji. Ze względu na zmieniający się system potrzeb poszukiwane są wzorce, które na nie odpowiedzą⁵¹. Współczesne nastawienie młodych do wiary oraz wynikających z niej postaw nacechowane jest pewnym subiektywizmem jak również relatywizmem⁵². Zjawiskiem, które można zaobserwować jest traktowanie wiary jako swobodnego przedmiotu, dzięki któremu można rozwiązać pojawiające się życiowe trudności. Religijność młodego człowieka często oparta jest na relacjach względem duszpasterza czy też osób ze wspólnoty. W niektórych przypadkach zależna jest od nastroju panującego w kościele, natomiast brak w niej prawdziwego źródła, którym jest Objawienie Boże. Podejście polskiej młodzieży do spraw związanych z wiarą i Kościołem wyraźnie się różni od postaw młodzieży z Zachodu. Jednakże w naszej ojczyźnie obserwuje się stopniowy proces odchodzenia od tego, co z Kościołem związane. W 2016 roku Polska była organizatorem Światowych Dni Młodzieży. Z tej okazji dokonywano podejmowano próby ocen religijności młodzieży w Polsce. Oceny były podzielone. Z jednej strony stwierdzono, że młodzież w Polsce, w porównaniu z rówieśnikami z innych krajów Europy, jest mocno przywiązana do Kościoła. Z drugiej padało stwierdzenie, że niestety, młodzież ulega procesowi laicyzacji. Polska młodzież jednak nie odeszła od Kościoła, tak jak w innych krajach Europy zachodniej oraz także postkomunistycznej (Czechy, wschodnie landy Niemiec)⁵³.

⁴⁹ Por. M. Kalinowski, dz. cyt., s. 28.

⁵⁰ Por. B. Laskowska, *Młodzież wobec kryzysu religijnego*, „Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych” 1 (2009), s. 130.

⁵¹ Por. M. Tatar, *Wychowanie do dojrzałej duchowości*, „Studia nad Rodziną” 1–2/30–31 (2002), s. 433.

⁵² Por. H. Łuczak, *Posługa duszpasterska wśród młodzieży polskiej*, Wrocław 1994, s. 22–25.

⁵³ Por. A. Stopka, *Religijność młodych na rozdrożu*, „Czy sprawy można zmienić?”, pl.aletia.org/2017/07/28/religijnosc-mlodych-na-rozdroz-u-czy-sprawy-mozna-zmienic/ [Odczyt z dnia: 27.05.2019].

Z raportu *Młodzież 2016* wynika, że 69% uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych uważa się za osoby wierzące. Wśród nich jest 8% deklarujących się jako osoby głęboko wierzące. Następnie 18% ludzi młodych wobec wiary określa swoje niezdecydowanie, a 13% deklaruje brak wiary⁵⁴.

Jeśli chodzi o praktyki religijne młodych Polaków, sytuacja przedstawia się następująco. „Obecnie co najmniej raz w tygodniu uczestniczy w nich 40% badanych uczniów (dwadzieścia lat temu było to 62%). W praktykach religijnych nigdy nie bierze udziału 29% młodych ludzi, a 21% robi to kilka razy w roku (zapewne przy okazji głównych uroczystości religijnych lub rodzinnych)”⁵⁵.

Dokonując analizy religijności młodzieży, trzeba zwrócić uwagę na ich uczestnictwo w lekcjach religii. Z badań wynika, że na udział w lekcjach religii wpływa w znaczny sposób miejsce zamieszkania. Spośród młodzieży mieszkającej na wsi na lekcję religii uczestniczy 85%, natomiast poniżej 50% w największych ośrodkach⁵⁶.

Wartości, które prezentuje młodzież jak również ich postępowanie mówią o pewnym spadku zainteresowania tym, co kościelne. Zauważa się postawę zachowawczości względem doktryny Kościoła, która czasami w oczach młodych wydaje się zbyt wymagająca⁵⁷. Prawdy, których naucza Kościół podlegają selekcji w zależności od potrzeby chwili⁵⁸. Niektóre prawdy wiary są odbierane według własnego modelu interpretacyjnego lub bywają kontestowane⁵⁹. Zdarza się, że młodzi ludzie ze względu na niski poziom znajomości nauki Kościoła, częściowo ją odrzucają. Przyczyną takich postaw jest również brak autorytetu tych, którzy przekazują prawdy Kościoła. W skrajnych przypadkach powodem odrzucenia tego co naucza Kościół jest liberalne podejście do rzeczywistości transcendentnych⁶⁰. Około połowy młodych Polaków nie przyjmuje głoszonych przez Kościół prawd dotyczących moralności. Szczególnie ma to odzwierciedlenie w kwestii zachowania czystości przedmałżeńskiej. Zauważa się, że młodzi są bardziej twórcami zasad moralnych niż ich odbiorcami. Często młody człowiek w sprawach moralnych sam dla siebie jest sędzią⁶¹. W wielu wypadkach wiara w rozumieniu ludzi młodych

⁵⁴ Por. A. Głowacki.: *Religijność młodzieży*, w: *Młodzież 2016. Raport z badania sfinansowanego przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii*, Warszawa 2017, s. 130.

⁵⁵ Tamże, s.133.

⁵⁶ Tamże, s. 143.

⁵⁷ Por. J. Mariański, *Religijność młodzieży polskiej w okresie przemian*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2 (2010), s. 40.

⁵⁸ Por. W. Pjerożek, dz. cyt., s. 185.

⁵⁹ Por. M. Kalinowski, dz. cyt., s. 29.

⁶⁰ Por. B. Laskowska, dz. cyt., s. 138.

⁶¹ Por. M. Kozera, *Ach ta dzisiejsza młodzież*. http://www.marcinkozyra.salezjanie.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=385:pokolenie-modziezy-xxi&catid=4:wychowanie&Itemid=6, [27.05.2019].

zamyka się w obrębie prywatności, względem której nikt z zewnątrz nie ma prawa ingerować⁶². Z obserwacji wynika, że dla wielu młodych ludzi propozycje, które kieruje do nich wspólnota Kościoła w zestawieniu z tym, co proponuje współczesny świat są przestarzałe, nie mają większego znaczenia i narażają młodzież na niezrozumienie ze strony otoczenia. W sytuacji, kiedy religijność młodego człowieka w wielu przypadkach nie jest transparentnym komponentem życia, kiedy jego uwaga skierowana jest ku temu, co oferuje świat, a czasem brak w jego życiu jakichkolwiek wartości, powstaje pewna pustka, która może być wypełniona negatywnie lub pozytywnie. Ze względu na to, że człowiek w wieku dorastania ulega różnym wpływom z zewnątrz, powstała sytuacja może być wykorzystana przez grupy, które mogą w sposób negatywny wpłynąć na młodego człowieka. Jednakże zastana okoliczność może być szansą dla działalności duszpasterskiej Kościoła. Ważnym elementem jest odpowiednie rozpoznanie problemu i wczesna reakcja ze strony odpowiedzialnych za troskę o młodych, aby nie utracić szansy zainteresowania ich Kościołem i bogactwem, które On młodym ludziom proponuje⁶³.

Zakończenie

Dokonując analizy sytuacji współczesnej młodzieży, należy odnotować znaczące fakty. We współczesnym świecie zauważa się wiele niebezpieczeństwa ukierunkowanego ku ludzkiej egzystencji. Sytuacja ta wywołuje w młodym człowieku wiele niepokoju i niezrozumienia. Wielkim zadaniem dla duszpasterzy jest umiejętność takiego prowadzenia młodego człowieka, aby pośród wielu propozycji świata potrafił on odnaleźć swoje powołanie⁶⁴. *Trzeba ich równocześnie wspierać i umacniać w pragnieniu przeobrażenia świata, uczynienia go bardziej ludzkim, bardziej braterskim*⁶⁵. Młodzi są dla Kościoła wielkim wyzwaniem. Młodzież nie może być zaniedbywana, pomimo trudności, które rodzą się, gdy mowa o duszpasterskiej działalności względem omawianej grupy społecznej. Rzeczywistość współczesnego świata, która w zadziwiającym tempie podlega rozwojowi wymaga od duszpasterzy solidnego przygotowania do tej posługi. Wymagania, które stawia świat, a którym przyjdzie sprostać wspólnocie Kościoła, będą coraz większe. Niezbędne jest poszukiwanie takich form duszpasterskich, które zainteresują młodego człowieka i przyczynią się do jego wzrostu duchowego⁶⁶. Papież Franciszek przypomniał, że duszpasterstwo młodzieży przebiega na dwóch liniach działalności. Pierwszą

⁶² Por. B. Laskowska, dz. cyt., s. 139.

⁶³ Por. W. Pierożek, dz. cyt., s. 185.

⁶⁴ Por. Jan Paweł II, *List do Kapłanów na Wielki Czwartek 1985r.*, nr 7.

⁶⁵ Tamże.

⁶⁶ Por. W. Pierożek, dz. cyt., s. 186.

z nich jest poszukiwanie, które przyciągałoby młodych ludzi do doświadczenia w swoim życiu Boga. Drugą jest pogłębienie tegoż doświadczenia u tych, którzy Boga poznali⁶⁷. Kościołowi musi nieustannie towarzyszyć świadomość, że młodzież ewangelizowana jest przez całą wspólnotę, oraz relewantne jest to, by młodzi ludzie czynnie angażowali się w propozycje duszpasterskie wspólnoty Kościoła⁶⁸. Pomimo postępującej sekularyzacji społeczeństwa należy stwierdzić, że religijność polskiej młodzieży w porównaniu z ich rówieśnikami z Zachodu przedstawia dość zadawalający poziom. Zachodzące przemiany nie ukazują perspektywy całkowitego odejścia od wiary. Religijność będzie ulegać przemianom, jej funkcje będą przekształcane, wiara ulegnie osłabieniu, jednak nie oznacza to upadku Kościoła⁶⁹. Wspólnota eklezjalna powinna przygotować się na większą niż dotychczas postawę wybiórczości względem doktryny katolickiej. Nie zabraknie głosów sprzeciwu względem Kościoła postrzeganego jako instytucja religijna i społeczna⁷⁰.

Podjęcie refleksji związanej z duszpasterstwem młodzieży należy do zadań niełatwych. W obliczu wspomnianych wcześniej trudności w procesie wychowawczym młodego pokolenia, duszpasterstwo młodzieży, jest dla Kościoła szczególnym wyzwaniem, które nie może być marginalizowane, a zaangażowanie duszpasterzy powinno rodzić nadzieję na to, że jeszcze wszystko nie jest stracone, i praca na rzecz młodych ludzi będzie nagrodzona ich wdzięcznością.

Literatura

- Bagrowicz, J., *Współczesna młodzież*, „Ateneum Kapłańskie” 2 (1997), s. 3-15.
- Bieleń, R., *Kościół katolicki we współczesnej Polsce w służbie młodzieży. Podstawowe kierunki i zadania, formy i metody duszpasterstwa młodzieży*, „Seminare” 20 (2004), s. 313-330.
- Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele, *Christus Dominus*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, s. 232-254.
- Długosz, A., *Młodzieży duszpasterstwo*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński – W. Przygoda – M. Fijałkowski, Lublin 2002, s. 511–515.
- Franciszek, *Christus vivit*, Loreto 25.03.2019, wyd. Pallotinum, Poznań 2019.
- Głowacki, A., *Religijność młodzieży*, w: *Młodzież 2016. Raport z badania sfinansowanego przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii*, Warszawa 2017, s. 130-138.
- Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, Watykan 16.10.1979, wyd. Referat katechetyczny, Kielce 1990.
- Jan Paweł II, *Christifideles laici*, Watykan, 30.12.1988, wyd. TUM, Wrocław 2017.
- Jan Paweł II, List apostolski *Parati semper*, do młodych całego świata z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży, Watykan 31.03.1985, w: *Listy pasterskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, wyd. Znak, Kraków 1997, s. 110-158.

⁶⁷ Por. *Christus vivit*, nr 209.

⁶⁸ Tamże, nr 202.

⁶⁹ Por. J. Mariański, dz. cyt., s. 40.

⁷⁰ Tamże, s. 61.

- Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1985 r.*, Watykan 31.03.1985, w: <https://ekai.pl/dokumenty/list-do-kaplanow-na-wielki-czwartek-1985/>, [Odczyt z dnia: 20.05.2019].
- Kalinowski, M., *Duszpasterstwo młodzieży*, w: *Duszpasterstwo specjalne*, red. R. Kamiński, Lublin 1998, s. 21–38.
- Kamiński, R., *Duszpasterstwo nadzwyczajne*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. R. Kamiński – W. Przygoda – M. Fiałkowski, Lublin 2002, s. 209–212.
- Kamiński, R., *Wprowadzenie do teologii pastoralnej*, w: *Teologia pastoralna*, red. R. Kamiński, t. 1: *Teologia pastoralna fundamentalna*, Lublin 2000, s. 15–57.
- Kędzior, J., *Młodzież jako specyficzna kategoria społeczna*, w: *Współczesna młodzież pomiędzy eros a thanatos*, red. J. Kurzępa – A. Lisowska – A. Pierzchalska, Wrocław 2008, s. 9–18.
- Kozera, M., *Ach ta dzisiejsza młodzież*, www.marcinkozyra.salezjanie.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=385:pokolenie-modziezy-xxi&catid=4:wychowanie&Itemid=6.htm [20.05.2019].
- Laskowska, B., *Młodzież wobec kryzysu religijnego*, „Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych” 1 (2009), s. 128–148.
- Luczak, H., *Posługa duszpasterska wśród młodzieży polskiej*, Wrocław 1994.
- Melosik, Z., *Kultura popularna jako czynnik socjalizacji*, w: *Pedagogika*, red. Z. Kwieciński – B. Śliwerski, t. 2, Warszawa 2003, s. 45–58.
- Pawlina, K., *Młodzież końca XX wieku*, „Ateneum Kapłańskie” 130 (1998), s. 64–77.
- Pawlina, K., *Wyzwania pastoralne po Światowych Dniach Młodzieży*, „Warszawskie Studia Teologiczne” XXIX/4 (2016), s. 112–123.
- Pierożek, W., *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii a duszpasterstwo młodzieży*, „Seminare” 20 (2004), s. 181–194.
- Przybecki, A., *Przedmiot teologii pastoralnej*, w: *Status naukowy teologii pastoralnej. Materiały z sympozjum pastoralistów polskich. Nysa 8–9 października 2001*, red. J. Mikołajec, Opole 2003, s. 25–27.
- Radom (*Katolicka Agencja Informacyjna*), www.niedziela.pl/arttykul/39086/Ks-Pawlina-mentalnosc-mloдых.htm [15-05-2019].
- Siwek, G., *Duszpasterstwo zwyczajne. Posługa nauczania*, w: *Teologia pastoralna szczegółowa*, t. 2, red. R. Kamiński, Lublin 2002, s. 131–179.
- Stopka, A., *Religijność młodych na rozdrożu*. „Czy sprawy można zmienić?”, pl.aleteia.org/2017/07/28/religijnosc-mloдых-na-rozdrodu-czy-sprawy-mozna-zmienic.htm [27-05-2019].
- Szafraniec, K., *Młodzi 2011*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, red. M. Boni, Warszawa 2011.
- Tatar, M., *Wychowanie do dojrzałej duchowości*, „Studia nad Rodziną” 1-2/30-31 (2012), s. 414–435.
- Walesa, Cz., Niemirowski, T., Tatar, M., Rzechowska, E., Grygielski, M., Musiał, D., *Młodzież*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 12, red. S. Wilki in., Lublin 2008, kol. 1393–1440.
- XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Młodzi, Wiara i rozeznawanie powołania. Dokument końcowy*, Watykan 27.10.2018, w: <https://episkopat.pl/dokument-koncowy-synodu-biskupow-mloдых-uczestnikami-i-wspoltworcami-zgromadzenia/> [Odczyt z dnia: 19.05.2019].